

STORTINGET

Representantforslag 202 S

(2017–2018)

fra stortingsrepresentant Bjørnar Moxnes

Dokument 8:202 S (2017–2018)

Representantforslag fra stortingsrepresentant Bjørnar Moxnes om å stanse eksport av norsk forsvarsmateriell til Tyrkia, oppfordre Tyrkias regjering til å trekke sine militære styrker ut av Syria og øke humanitær bistand til flyktninger fra Afrin-området

Til Stortinget

Bakgrunn

I januar 2018 intervenerte Tyrkia i Syria for tredje gang siden krigsutbruddet i 2011. Tyrkia invaderte 24. august 2016 et område vest for Eufrat i Syria. I oktober 2017 rykket tyrkiske styrker inn i et område lengst nord i Idlib-provinsen i Syria. Denne okkupasjonssonen grenser mot Afrin-området. Tyrkia oppga at denne invasjonen var i samsvar med en avtale med Iran og Russland om å opprette såkalte deeskaleringssoner. 20. januar 2018 startet Tyrkia så en tredje invasjon, denne gangen i Afrin, lengst nord-vest i Syria. 18. mars meldte tyrkiske og internasjonale medier at okkupasjonen av Afrin by var fullført.

Tyrkia har, i allianse med islamistiske opprørsgrupper, angrepet Afrin med bakke- og flystyrker. Boliger og andre sivile mål har blitt angrepet og ødelagt. Vital infrastruktur og sivile institusjoner som sykehus har også blitt angrepet. Bombingen av tettbefolkede områder kan i verste fall utgjøre krigsforbrytelser.

Tyrkias president Erdogan har i flere taler sagt at målet nå er å først ta kontroll over byen Manbij, som ligger vest for Eufrat, og så fortsette den militære framrykkingen helt til Tigris og grensen til Irak. Til tross for at

Afrin har vært mål for tyrkisk bombing over grensen, har ikke de kurdiske styrkene som kontrollerer området, på noe tidspunkt svart med militære angrep mot tyrkisk territorium.

Den pågående og de to foregående tyrkiske invasjonene av Syria kan altså ikke anses som spontane enkeltoperasjoner i selvforsvar, men planlagt invasjon av en annen stats territorium, uten FN-godkjenning.

Forslagsstiller henviser til FN-resolusjon 2131 Erklæring om avvisning av intervensjon i staters indre forhold og beskyttelse av deres uavhengighet og suverenitet. Der fastslås følgende:

«Ingen stat har rett til å gripe inn, direkte eller indirekte, uansett grunn, i en annen stats interne eller eksterne forhold. Følgelig blir væpnet intervensjon og alle andre former for inngripen eller forsøk på trusler mot statens integritet eller mot dens politiske, økonomiske og kulturelle elementer, fordømt.»

FN-pakten beskriver de grunnleggende reglene i folkeretten:

- Alle konflikter skal løses på fredelig vis.
- Ingen stater har lov til å bruke makt mot andre stater.
- Ingen har lov til å blande seg inn i andre lands interne anliggender.

FN-pakten og folkeretten for øvrig har detaljerte regler som forbyr enhver stat å gripe inn militært i en annen stat, og regler om hvordan tvister skal løses. Forslagsstiller mener folkeretten bør beskytte og forplikte alle land. Det er dessuten spesielt i Norges interesse, som en liten nasjon, å bidra til et internasjonalt system der store og militært overlegne land ikke kan presse eller underlegge seg mindre og militært svakere

land gjennom krig eller trusler om krig. Forslagsstiller stiller seg bak forsvarsministerens betegnelse av folkeretten som Norges førstelinjeforsvar og mener derfor det er viktig at Norge opptrer tydelig og konsekvent til støtte for folkeretten, uansett hvilke land som måtte opptre i strid med denne.

Tyrkias foregående og pågående invasjon av Syria har ingen dekning verken i FN-pakten eller andre deler av folkeretten og utgjør tvert imot klare brudd på folkeretten. Tyrkia var ikke utsatt for militære angrep fra Syria annet enn fra IS-kontrollerte områder.

Det er bare Sikkerhetsrådet som kan pålegge Tyrkia å trekke sine styrker ut av Syria og stanse militær og økonomisk hjelp til væpnede grupper i Syria. Men ethvert medlemsland kan uttale seg om andre staters brudd på folkeretten og oppfordre en stat til å stanse militær aktivitet utenfor eget territorium. En slik oppfordring fra Norge til Tyrkia kan være et lite bidrag til å trappe ned krigshandlingene i nordlige Syria og redusere sivilbefolkningens lidelser.

Norge har den siste tiden eksportert ulike typer militærutstyr til Tyrkia. Omfanget og våpentyper varierer fra år til år. Regjeringen oppgir (på side 33) i Meld. St. 5 (2017–2018) disse tallene for verdien av eksport av A- og B-materiell til Tyrkia:

2013: 202 millioner
2014: 96,1 millioner
2015: 6,8 millioner
2016: 78,4 millioner

Norge har imidlertid klare regler for eksport av forsvarsmateriell. I regjeringens retningslinjer for eksport av forsvarsmateriell, pkt. 2.3 Særlige avslagsgrunnlag, heter det blant annet at søknader skal avslås når «...det åpenbart er fare for at den militære teknologien eller det militærutstyret som skal eksporteres, kan bli brukt til intern undertrykking», når «...eksport vil kunne fremprovosere eller forlenge væpnede konflikter eller forverre eksisterende motsetninger eller konflikter i den endelige bestemmelsesstaten» og når «...det er åpenbar fare for at den påtenkte mottakeren vil bruke den militære teknologien eller det militære utstyret som skal eksporteres, til å angripe en annen stat eller tvinge gjennom territorialkrav med makt».

Dagbladet omtalte 3. januar 2018 beslutningen om å stanse våpensalget til De forente arabiske emirater. Avisen skrev at Utenriksdepartementet viser til at etter en

«helhetlig vurdering av situasjonen i Jemen og av den økende risikoen knyttet til De forente arabiske emiraters militære engasjement i Jemen, besluttet Utenriksdepartementet 19. desember 2017 å suspendere gyldige lisenser for A-materiell (våpen og ammunisjon) til De forente arabiske emirater».

Utenriksministerens politiske rådgiver Bård Ludvig Torheim skrev 18. januar i Sarpsborg Arbeiderblad følgende:

«Retningslinjene praktiseres strengt, og det følges en «føre-var»-linje. Det betyr at det legges spesiell vekt på en vurdering av risikoen for at norsk materiell blir brukt til formål som ikke er akseptable. «Føre-var»-linjen førte blant annet til at vi 19. desember besluttet å suspendere eksport av våpen og ammunisjon til De forente arabiske emirater. På denne måten fører Norge en meget restriktiv linje sett i en internasjonal sammenheng.»

Forslagsstiller mener føre-var-prinsippet for eksport av forsvarsmateriell bør anvendes konsekvent, uten forskjellsbehandling basert på politiske og militære allianseforhold. Tyrkias invasjon av Syria uten FN-mandat og i strid med folkeretten betyr at kriteriene for avslag på søknad om eksport av forsvarsmateriell til Tyrkia er til stede.

Som følge av Tyrkias invasjon av Syria har den humanitære situasjonen i det berørte Afrin-området blitt betydelig forverret. Krigshandlingene som fulgte angrepet fra tyrkiske styrker og deres allierte islamistgrupper, har ifølge FN drevet 170 000 mennesker fra Afrin på flukt. Bare mellom 50 000 og 70 000 av sivilbefolkningen i området har blitt værende. Det betyr at over 70 prosent av Afrins sivile er fordrevet fra sine hjem.

Det er derfor behov for økt humanitær bistand til det nordlige Syria.

En stor andel av de som flykter fra sine hjem i Afrin, oppholder seg i dag i flyktningleirer i Shahba-området. Sivile organisasjoner uttrykker ønske om at humanitær bistand rettes til disse flyktningleirene, som ligger i flyktningenes nærområde. Det vil gjøre behovet for å flykte ut av landet mindre og øker muligheten for at flyktningene kan vende tilbake til sine hjem i Afrin så snart Tyrkia og deres allierte islamiststyrker trekker seg ut. Lokale hjelpeorganisasjoner driver allerede et omfattende humanitært arbeid, men mangler midler til å ta hånd om behovene til det store antall flyktninger som har ankommet de siste ukene. Humanitær bistand til Shahba kan ytes gjennom samarbeid mellom norske og lokale hjelpeorganisasjoner, som Kurdiske Røde Halvmåne. Det forutsettes at denne bistanden finansieres med nye bevilgninger, ikke gjennom å redusere bistanden til andre deler av Syria, der behovet også er stort.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

1. Stortinget ber regjeringen om å arbeide for at Tyrkia og allierte islamistiske opprørsgrupper trekker sine militære styrker ut av Syria.

2. Stortinget ber regjeringen om å avslutte eksport av våpen og forsvarsmateriell til Tyrkia.
3. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å bevilge nye midler til humanitær bistand for å hjelpe flyktninger fra Afrin i deres nærområder.

10. april 2018

Bjørnar Moxnes

